

Душан Драгаш

УДК 355.486(497.15)“1994/1995“(048.83)

DOI 10.7251/SIC2205216D

СТУДЕНТСКА БРИГАДА

(Горан Латинић, *Студентска бригада војске Републике Српске (1994–1995)*, Бањалука: Универзитет у Бањој Луци и Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, ЈУ Службени гласник Републике Српске, 2021, стр. 174)

Монографија *Студентска бригада Војске Републике Српске* је изашла из штампе 2021. године у Бањој Луци. Њен аутор Горан Латинић је професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци. На његов приједлог, предмет *Историја Републике Српске* уведен је на основне и мастер студије историје истог факултета. Аутор истиче да му је примарни циљ био да истражи догађаје који су изазвали тако велику пажњу и опречна мишљења, а истовремено били тако мало истражени и научно обрађени као што су: мобилизација студената, професора и асистената Универзитета у Бањој Луци, формирање посебне бригаде Војске Републике Српске и њено упућивање на фронт у јесен 1994. Како аутор пише, потреба у јавности за упознавањем и оснаживањем културе сјећања на ратни пут Студентске бригаде сасвим је очигледна.

Аутор монографије напомиње да велику захвалност дугује Стевану Марићу, заставнику I класе у пензији, који му је уступио сачувану архиву *Студентске бригаде*, која је била основа његовог вишемјесечног рада. Ради се о наредбама, извјештајима, дописима, анализама, списковима, информацијама, похвалама, статистичким и табеларним прегледима. Нарочито је био значајан *Ратни дневник Студентске бригаде* као и *Књига постављења по ратној формацији Студентске бригаде од 3. новембра 1994. до 15. јануара 1995.* Дјело *Студентска бригада војске Републике Српске (1994–1995)* садржи: предговор, увод, главни дио рада који се састоји од четири поглавља, закључак, библиографију, резиме на руском и енглеском језику, рецензију, и кратку биографију аутора. Тираж књиге износи 500 примјерака. Ради бољег прегледа и разумљивости у дјелу се налазе табеларни прикази, топографска карта подручја града Бихаћа на којем је ратовала *Студентска бригада* и фотографије погинулих бораца Бригаде. Аутор се одлучио за хронолошки приступ представљајући истраживачке резултате о историјском развоју Бригаде од њеног постанка па до њеног расформиравања.

Нагласак у првом поглављу је на формирању, организацији и структури Бригаде. У складу са одлуком др Радована Караџића, предсједника Републике Српске, генерал-потпуковник Момир Талић, командат Првог крајишког корпуса, издао је 3. новембра 1994. наредбу, којом је наредио формирање „*Студентске лаке пешадијске бригаде*“. Бригада је превасходно формирана због развоја ситуације на фронту, односно ради сламања муслиманско-хрватске офанзиве на купрешком ратишту. Јединица се налазила у зони Првог крајишког корпуса коме је била потчињена а опремање материјалним средствима и опремом било је у надлежности корпуса. Двадесет један официр и подофицир, активни и резервни, чинили су језгро Студентске бригаде на самом почетку њеног постојања.

Аутор се у другом поглављу бави проблемима са којим се суочила јединица после свог оснивања, завршетком организације јединице, обуком и износи разноврсне табеларне приказе. Главни проблем је

био недостатак материјално-техничких средстава, минско-експлозивних средстава и муниције. Додатни проблем је представљао мањак официра и подофицира, као и слаба оспособљеност студената у руковању оружјем. Премјештај Бригаде на Мањачу ради обуке започео је 8. новембра 1994. Ту је завршена коначна организација јединице, формирана су четири батаљона. Значајне статистичке податке, претежно о структури јединице, аутор је примјерно средιο у табеле и уклопио на мјеста која олакшавају читање изложеног текста. Након завршене обуке Главни штаб Војске Републике Српске донио је одлуку да Бригада буде упућена на подручје Бихаћа.

Долазак Бригаде на бихаћко ратиште и њено распоређивање у рејону Приточног Грабежа представља веома важну етапу у историји те јединице. Аутор нам у овом поглављу даје детаљан и живописан приказ свега оног што се дешавало у јединици од тренутка доласка на ратиште па све до њеног одласка са ратишта. Прве борбене задатке јединица је добила одмах по доласку на ратиште учествујући у контраофанзиви Другог крајишког корпуса против Петог корпуса такозване Армије Републике Босне и Херцеговине. Послије овог успјешно обављеног задатка Бригада добија сектор свог дјеловања који ће врло успјешно и храбро бранити све до демобилизације јединице. Желећи да напише једну објективну и научну монографију аутор читаоцу износи позитивне али и негативне појаве које су се дешавале у јединици. Жеља, воља и пожртвовање код највећег дијела бораца у извршавању задатака су најзначајније позитивне карактеристике јединице. Када говоримо о негативним појавама у јединици ту треба истаћи да један дио бораца није био заинтересован за борбу, затим самоудаљавање одређеног броја бораца из јединице као и то да су кориштена одређена стимулативна средства. На основу одлуке Главног штаба Војске Републике Српске од 30. децембра 1994. донесена је наредба о демобилизацији студената, универзитетских наставника и сарадника у недјељу 15. јануара 1995. На тај начин ратна епопеја ове јединице била је завршена.

Задње поглавље овог рада нам пружа податке о жртвама унутар Бригаде, начину демобилисања, коначној одлуци о укидању јединице као и о одликовањима погинулих бораца. Од укупно 2.104 припадника, Бригада је имала девет погинулих, двојицу несталих и педесет три рањена борца. Већина бораца је испуњавала услове одредбе о демобилисању и вратила се на факултете. Коначна одлука о расформирању јединице донесена је 17. маја 1995. године.

Позитивна страна овог рада јесте што се аутор бави историјом једне мале јединице, што представља интересовање за микроисторију што је ријетка појава у српској историографији. Проучавајући појединце, догађаје и мале заједнице историчари могу да посматрају недоследности у великим друштвеним и културним системима а у овом случају проучавање Студентске бригаде може да послужи као добра основа за проучавање Војске Републике Српске. У начину саопштавања резултата аутор се не бави само приповједањем о догађајима већ се бави и анализом структура (зашто се нешто десило) што је додатни квалитет ове монографије. Оно што би могло послужити као мала допуна овој монографији јесте већи број свједочења самих бораца Бригаде, информација која би пружила свеобухватнији поглед на дешавања у јединици. Значајне врлине књиге су језик и стил који одишу сигурношћу, једноставношћу те лакоћом израза.

Латиновић нам је, суверено владајући разноврсном изворном грађом, те свим елементима научне методологије, исцрпно реконструисао историју *Студентске бригаде*. У сваком случају, несумњив је допринос монографије Горана Латиновића у описивању и расвјетљавању битних момената у историји Војске Републике Српске и читавог српског народа који је због угрожености опстанка државе и слободе народа био приморан да ангажује и оно највредније што има а то је његова интелигенција оличена у студентима и њиховим професорима.